

3433

פרוטוקול מס' 3/33

מישיבת וועדת הכספים

יום ד', כ' בטבת תשי"ט - 1.12.1958 בשעה 9.00

- נכחו:
- י. גורי - יו"ר
 - ס. אולמרט
 - י. אפרתי
 - י. בדר
 - א. בהיר
 - ש. דיין
 - א. הרצפלד
 - א. קהן
 - ש. לורנץ
 - י. ספיר
 - ז. סוזאייב
 - ז. צור
 - מ. קלמר
 - ח. רובין
 - י.ש. רוזנברג

מוזמנים:

נגיד הבנק ד. הורוביץ
מר קיטרון - מטעם משרד המשפטים
שר האוצר ל. אשכול

סדר-היום:

- (1) אישור חוק להארכת תקפן של תקנות שעת חירום (תשלומי חובה)
- (2) אישור העברות מסעיף לסעיף
- (3) סקירת נגיד הבנק על התמורות שחלו במשק האירופאי על האימפליקציות הכלולות בכך למשקה של מדינת ישראל.
- (4) תשובת שר האוצר לשאלות חברי הוועדה.

אני פותח את הישיבה.

היו"ר י. גורי:

נחלק את הישיבה לשניים: (1) סקירת נגיד

הבנק; (2) תשובות שר האוצר.

לפני כן ברצוני להביא לאישור חוק להארכת תקפן של תקנות שעת חירום (תשלומי חובה), שמוכם בוועדת המשנה שלנו. הוסכם בוועדת המשנה, אף הבאתי זאת לידיעת הוועדה כולה, כי בקריאה ראשונה לא יקויים ויכוח.

כן הוסכם שהטמתי יגים לא ירשמו להם הסתייגות, אלא תישמר להם זכות מסירת הודעה לאחר שתקויים ההצבעה. זכות זו שמרו לעצמם שלשה חברי וועדה: חבר הכנסת בדר, חבר הכנסת סוזאייב וחבר הכנסת קלמר.

קודם יש לקיים כאן הצבעה.

ז. סוזאייב:

הצבעה

היו"ר י. גורי:

(חוק להארכת תקפן של תקנות שעת חירום (תשלומי חובה) - נתקבל.)

מר ש. בזק:
ברצוני להביא לידיעת חברי הוועדה, כי
וועדת המשנה הראשונה של חבר הכנסת
קרגמן אישרה שלש בקשות של העברות מסעיף לסעיף:

- (1) העברות בתקציב הפיתוח הכללי.
- (2) עורפיים בתקציב הפיתוח (דואר),
והמלובר בשני סעיפים.
- (3) העברות בתקציב הכנסת בטכום של
5000 ל"י לבניית המזנון החדש.

היו"ר י. גורי: ה צ ב ע ה

העברות מסעיף לסעיף ב-3 הסעיפים - אושרו.

ח. רובין:
הצעה לסדר. אנקש לקיים את המשך
הדיון בשאלת מכירת מפעל "דשנים וחמרים כימיים".

היו"ר י. גורי:
עמדתי בסוף הדיוק עם שר האוצר וביקשתי
לקיים את המשך הדיון. הדיון יתקיים לאחר
שובו.

ח. רובין:
אין אנו יכולים להשהות את הדיון. אם
עסוק שר האוצר, ישלח אלינו את בא-כחו.
אסור לעכב את הדיון וליצור בינתניים עובדות מוגברות.

היו"ר י. גורי:
בקשה לי לחבר הכנסת רובין: הזמנו את
נגיד הבנק למסירת סקירה בסעיף אחר.
לכשיבוא שר האוצר בשעה 10.30 נשמע מה בפיו.

התמורות במשק אירופה
=====

היו"ר י. גורי:
נשמע מפי נגיד הבנק סקירה על התמורות
שחלו במשק אירופה (כולל פיחות הפראנק)
על האימפליקציות הכלולות בתוצאות התמורות הללו למשקה של מדינת ישראל.

נגיד הבנק ד. הורוביץ:
הוזמנתי להסביר משמעותן של התמורות שחלו
באירופה והשפעתן על משקה של מדינת ישראל.

ראשית, רקע התמורות הללו הוא גיאוגרפי.
ניתן להגדירן במשפט אחד: אין זה אלא חחייחה של אירופה. לאחר מלחמת
העולם השניה הרבינו לשמוע על ירידת קרנה של אירופה מחד ועליית קרנם
של שני כוחות חדשים: מאידך; אמריקה ורוסיה הסובייטית. אירופה הפכה
בחקופה זו לפינה נידחת, אפלה ולא חשובה, אולם אין אמת בפרוגנוזה זו.

(א) מבחינת מספר התושבים מהווה אירופה גוש
גדול יותר מאמריקה הצפונית, כולל ארצות הברית וקנדה וגוש גדול יותר
מרוסיה הסובייטית - 240 מיליון איש.

(ב) מבחינת התפתחות הייצור והתפוקה הלאומית,
הרי יש לציין, כי התקדמותה של אירופה בשנים האחרונות עלתה במידה ניכרת
על התקדמותה של ארצות הברית של אמריקה. התפתחות הייצור והתפוקה הלאומית
היו באירופה יותר מהירים מאשר בשני הגושים האחרים.

הדבר לא היה ידוע. הכלכלנים עמדו על כך רק
עכשיו. בתקופה זו של 1950-1957 עלתה התפוקה הלאומית בארצות הברית של
אמריקה ב-25% ובאירופה - ב-40%. אולם נערך גם חישוב שגר על השנים
שאחרי הרקונסטרוקציה, תקופה המתחילה בשנת 1953 ומסתיימת בשנת 1957.
בחקופה זו עלתה התפוקה בארצות הברית ב-7% ובאירופה בין 12% עד 40%.
נכון, שגם היום עולה התפוקה בארצות הברית על זו שבאירופה, אולם קצב
ההתפתחות, קצב עלייתה של אירופה כגוש כביר ואדיר מבחינה כלכלית, עולה
גם על זה שבארצות הברית וגם על זה שברוסיה, והוא היום הראשון בעולם.

יש לענין זה כמה וכמה אימפליקציות פוליטיות.
 יש כרצון הגוש המתלכד הזה, ובייחוד לאחר השינויים הפיזיכים שחלו בצפנת, להוות כוח שווה לשני הגושים העצומים האלה של ארצות הברית ושל רוסיה, ומבחינה כלכלית, מגמתו לעמוד אתם בשורה אחת. היקף הייצור מגיע היום ל-200 ביליון דולר וכשאני אומר אירופה, כוונתי לאירופה ללא הגוש הסובייטי ובלעדי גרמניה המזרחית.

בשבילנו יש לאירופה חשיבות מיוחדת. 2/3 מכל הייצור הישראלי נועד לאירופה המערבית, וכל היתר - שלישי אחד בלבד - לכל שאר אצות העולם כולל רוסיה הסובייטית, כולל אסיה, כולל אמריקה, אוסטרליה ואפריקה. אנו כמדינה ים-תיכונית מעוניינים איפוא בראש וראשונה באירופה.

כדי להגיע להתפתחות העצומה הזאת, שיש בה כדי לשנות את התמונה הגיאוגרפית והגיאופוליטית, הגיעו מעצמות אירופה למסקנה, שעליהן לקיים שוק משותף, שיגביר את קצב גידול הייצור וידביק בכך אף את אמריקה וכן את רוסיה.

כדי להגיע לכך הוחלט ליצור באירופה שוק גדול שיאפשר חלוקת עבודה יעילה בין המדינות השונות. כלומר, כל מדינה תייצר אותו ענף בו יש לה יתרון יחסי מבחינה טבעית, מבחינת האוצרות וגורמי הייצור, שזה הגורם המרכזי המגביר את הפריוד. אם תייצר כל מדינה אותו ענף בו יש לה יתרון יחסי, הרי תפעל לפי העקרון הכלכלי החשוב, שאין עליו עוררין.

נכון, שהליכה בדרך זו כרוכה בקושי מסויים, קושי מצד אותן קבוצות ואנשים שיש להם Vested Interest. ברור, כי תקום צעקה מצד בעלי אותם המפעלים שלא יהיה להם יותר קיום.

כאשר הייתי אשתקד במן-פרנסיסקו התקיימה שם ועידה מיוחדת, שדיוניה הוקדשו לפיתוח ארצות נחשלות על ידי הון פרטי. ועידה זו אורגנה למעשה על ידי הממשלה האמריקנית. הנאום הראשי היה זה של סגן נשיא ארצות הברית - ניקסון והסגן ניהן על ידי המוסדות והמפעלים האמריקניים. יום אחד הוקדש בוועידה זו לאירופה, לענין השוק המשותף באירופה, והופיעו שם שני נציגים: האחד - מר ג'ולן, מזכיר האיחוד האירופאי, והשני - מי שהיה ראש ממשלת בלגיה ומי שגם היום חבר קבינט בה - גם אחד הכלכלנים הגדולים - מר ון-דילנד. נואמים אלה הרצו על נסיון ארצות בנלוקס ועל הצעקה הגדולה שקמה על ידי אותן תעשיות שנפגעו מן האיחוד הזה גם בבלגיה וגם בהולנד. גם סיפרו, שלאחר שנבדק הענין נמצא, שאמנם נפגעו תעשיות מסויימות והיתה אף פלטה מסויימת, אולם הקליטה היתה במאות אחוזים יותר גדולה. נכון, שהתמונה הצבורית מתקבלת לא לאורך טצב עובדתי, אלא בהשפעת כוח הצעקה והכוח הפוליטי של קבוצה זו או אחרת, וזה קבע יותר מכל מצב עובדתי. לאור הצעקה שקמה נראה היה, כי הכל נחרב, כי המשק נהרס, אולם לאחר שנבדקו העובדות התברר, כי התוצאות היו נפלאות.

כמה חדורה כל מגמת הפדיניות הזאת?
 היא חדורה בפילוסופיה כלכלית מסויימת הכובשת היום את כל העולם, והמדובר בפילוסופיה ישנה-נושנה עוד לפני 1914. פילוסופיה זו סחיבת קחד רב צדדי ומטבע ניתן להסרה. רבים מאתנו זוכרים בודאי את המצב מלפני שנת 1914. גם אז דגלו בפילוסופיה כלכלית זו.

מה היסוד הכלכלי לפילוסופיה זו? אם יש הסכמים רב צדדים, זה אומר שימוש יעיל בכל גורמי הייצור ואוצרות הטבע, כי אז מתרכז הייצור בכל אחת מן הארצות בכל דבר ודבר שהן יכולות לייצר יותר טוב, יותר זול ויותר יעיל.

ואילו, אם יש הסכמים דו-צדדיים, או של כמה מדינות יחד, הרי במקום חלוקת עבודה יעילה, מסלפים ההסכמים האלה את התמונה. אז נעשה הדבר על יסוד מו"מ מלאכותי והכוונה מלאכותית, במקום על יסוד של כושר התחרות. ואם נעשה מסח מלאכותי בין מדינות שונות, הריהן נדחפות לאוטרקיה ולייצור שאינו מותאם לתנאים.

ומדוע לא טובה אוטרקיה? באופן טכני אפשר לייצר קפה אף על גג הבית הזה. השאלה היא: כמה תשא עולה? ככל שמתקרבים יותר לאוטרקיה חוטאים בחלוקת עבודה ופוכרחים להוריד את רמת החיים.

א. בהיר: כמה אפשר לקלוט במשק כזה?

נגיד הבנק ד. הורוביץ:

לקלות יותר מאד מסתמך על חלוקת עבודה.

באופן היעיל ביותר נשיתף של יכולת קליטה, כי באופן תיאורטי אין זה מוגבל, כי באופן היעילי מסתמך על 10 ק"מ לייצר כל כך הרבה, שיהיה בו כדי לספק צרכיו של המדינה. אין זו אסמכת הצעה פרקטית, אולם לדידי שאלת הגבול אינה קיימת. בכלליה מסתמך על שטח לא גדול בהרבה משלנו, חיים 8 מיליון איש על יסוד של יחידת ייצור. השאלה אישית: מתי אפשר להביא יותר יהודים, האם כמסק המבוסס על חלוקת עבודה או כמסק המבוסס על אוטרקיה?

התפתחות לקדמה טכניקה בייצור מן הייצור לאביא

להורדת רמת החיים ובהכרח מוכרחת להקטין את יעילות הקליטה של הארץ, כי כך מייצר אתה פחות בערכים בינלאומיים מאשר אילו היית מייצר אותו דבר בו יש לך יתרון יחסי.

היה לנו הסכם מסחרי עם פינלנד. סברנו להם הרבה. היה להסכם מסחרי זה תוכן מסוי, כל זמן שהיה בפינלנד מבנה מחירים מלאכותי וראתה בנו שוק פרוטקציוני, היינו שוק דקדוק את סמורוזיה, ועל כן אצלנו גם היא יכולה לקנות, במקום לקנות במדינה אחרת, ואפילו במחיר גבוה יותר זול. אך משעברה פינלנד למשק טבעי הבנוי על בוסר התחרות וייצבה את המטבע, חדלה לנהל אחנו מ"מ מסחרי. על כן : להסתמכות על הסכמים דו-צדדיים, או של כמה מדינות, נשקפת סכנה אחרת. ברגע מסויים נעשות ההשקעות למינורות לגמרי, כי אי אפשר להשתמש בהן. הסכמים דו-צדדיים מסלפים את מבנה הייצור ומבנה ההשקעות.

באמריקה הצפונית לא היו אף פעם הסכמים דו-

צדדיים. באסיה עוד פחות מבאירופה. המקום העיקרי היה אירופה, והנה עתה הורסת אירופה את כל המתיצות מחוץ ברוצה להשתמש ביהירות היחסיים הטבעיים של חלוקת העבודה בה.

התמורות האחרונות להן אנו עדים מבטאות את

השאיפה לפנות עורף לקומבינציות והסכמים מלאכותיים, ובמקום זה לייצר שוק הבנוי על סחר בינלאומי רב-צדדי, שמלונה לכך המרת מטבע חופשיה בשלבים הדרגתיים.

העניין הזה אומר הרבה למדינות קטנות, כי מדינות כארצות הברית או רוסיה יכולות עוד לשעשע את עצמן בחלום האוטרקיה. לא כן מדינות קטנות. אצלנו למשל, הגרעין הקשה של היבוא מסתכם ב-240 מיליון. ששים בלבד הם לצרכי דלק ו-25 מיליון להטת. מזאת לא נוכל להתחמק. וככל שהמדינה יותר קטנה היא יותר תלויה בסחר חוץ.

פרטמתי בשעתו סאמר בו הצבעתי על השפעת

הקו-אפיצינינט של סחר חוץ במדינות גדולות והשפעתו במדינות קטנות. הקואפיצינינט של סחר חוץ במדינות קטנות הוא הרבה יותר גבוה.

עדים אנו איפוא לליברליזציה. במקום

הכוונה מלאכותית קיים כושר התחרות, ועל כך מבוסס העקרון.

אולם מה קרה בצרפת? בצרפת קרה דבר נוסף,

שהוא כשלעצמו מהווה מהפכה כלכלית: דבולואציה של הפראנק הצרפתי כולל שאר הרפורמות. צרפת נאלצה ללכת בדרך זו ולעשות את הצעד הזה נוסף לשאר הצעדים שנעשו בכל ארצות השוק המשותף. כשהחלם על יצירת השוק המשותף, מובן היה, שיכולה להיכנס ולהשתלב בו רק מדינה שרמת המחירים בה היא בהתאם לרמת המחירים הבינלאומית. מסיבות שונות, מתוך מדיניות אינפלציונית במשך שלושים שנה, לא היתה לצרפת כושר התחרות. מאז שנת 1944 היו בה 7 דבולואציות, כי מדי פעם בפעם ניסתה צרפת לתקן את המצב האינפלציוני בעזרת הדבולואציות. אחת הסיבות לאינפלציה שבה, אי-הרצון לשלם מסים, אולם היו לדבר גם סיבות אובייקטיביות. הסיבה האובייקטיבית העיקרית היא המלחמה באלג'יר. אולם עובדה היא, כי בגלל פוליטיקה אינפלציונית במשך שנים רבות לא היה לה כל כושר התחרות. במידה ורצתה להשתלב בשוק האירופי, היה עליה להסתגל למבנה המחירים שבמדינות האחרות. היות ורמת המחירים בה היתה גבוהה ושער המטבע לא היה מותאם, לא היתה לה ברירה, אלא לעשות דבולואציה, כדי להשתלב בקו של רמת המחירים הבינלאומית. מובן מאליו הוא, כי דבולואציה כשלעצמה אינה מספיקה. היא טובה כשהיא משולבת צאתיזה באמצעים אחרים, והצרפתים אחזו בכל האמצעים.

אני רוצה לקרוא לכם מדברי פינייה על המחיר שיצטרכו תושבי צרפת לשלם במונחים של משטר צנע, המורת שגשוג כלכלי בעתיד וכדי להבטיח את מעמדו של הפראנק על בסיס של שוויון עם הדולאר, הליש והמארק המערב-גרמני. הוא הודיע על קיצוצים דרסטיים בסובסידיה על מצרכי מזון ומוצרים של תעשיות מולאמות ועל קימוצים בתשלום גימלאות וביטוח סוציאלי. הצרפתים יצטרכו לשלם מחיר מלא בעל כל מה שהם קונים. אדם שאינו אוכל שוקולד לא יצטרך לשלם כשביל אדם שאוכל מצרך זה. מאז ייכנס התקציב החדש לתוקפו, יעלה מחיר הבולים ודמי שיחות טלפון בינעירוניות, יעלו מחירי הסיגריות, היין, כרטיסי רכבת, פח, גז, חשמל ומצרכי מזון רבים כולל לחם, שוקולד, אורז וריבה בגלל קיצוצים בסובסידיות ותוספת מסים. ועיקר הוא - שתעשיות מולאמות חייבות יהיה לכסות את הוצאותיהן בעצמן.

בהזכירו את המלה "גרעון" הוא אמר: "בפעם האחרונה

שאני משתמש במלה זו".

הצרפתים מבטים לעשות את הריפוי הזה בעזרת הדבולואציה, ביטול הסובסידיות, היטלים, ביטול הגרעון בתקציב, העלאת מחירים כאמצעי אנטי-אינפלציוני - כל אותם הדברים הנזכרים בדוח"ת נגיד בנק ישראל. בדיוק אותם הדברים: איזון תקציבי, ביטול סובסידיה, תעשיות המכסות את הוצאותיהן וכו'.

עמיתי במיוחד על המצב בצרפת, כי שם נעשתה

מהפכה יותר גדולה משבארצות אחרות ומפני שמבחינה איכותית, לא מבחינה כמותית, דומה מצבנו למצב צרפת יותר משהוא דומה למצבה של אנגליה או הולנד, מבחינת התאמת רמת המחירים הפנימית לרמת המחירים הבינלאומית.

מה ההשפעה עלינו? ההפסד הממשי הוא אפסי.

הפסדנו על פראנקים שהיו לנו בערך 25 אלף דולאר. אפילו בשביל מדינה קטנה כשלנו אין לזה ערך. אם לקחת בחשבון את המלווה הצרפתי, הרי לא הפסדנו בו, אלא שעכשיו הוקטן המלווה, כי עד כה לא קבלנו את הכסף. מאז שהוחלט על המלווה היו בצרפת שתי דבולואציות: האחת - 20% והאחרת - ב-17%. במקום 14 מיליון דולאר נקבל איפוא 10 מיליון דולאר. הפסד בכסף ממש - אין. ההפסד הוא בהקטנת ההלוואה, אולם זה אינו חשוב, כי בכל מקום יכולים אנו לקבל הלוואה של 4 מיליון דולאר בתנאים כאלה. עכשיו מצבנו הוא כזה, שמבקשים מאתנו לקחת הלוואות, אלא שאין אנו רוצים בכך. אין אנו מעוניינים לקחת הלוואות קצרי-מועד ברביח גבוהה, כי יש עתה בבנק ישראל מאה מיליון דולאר בזהב ובדולארים שבאופרציות שונות אנו מרוויחים עליהם 2 מיליון דולר בשנה. מדיניותנו מכוונת לכך, שמאה מיליון דולאר אלה יישארו מאה מיליון דולאר, ואננו מכניסים לתקציב המדינה מה שבאמת יכולים אנו לשלם במטבע חוץ, ועובדה היא, כי תקציב מטבע חוץ הנו תקציב יותר מאוזן משהתקציב הרגיל.

אין אנו רוצים ליצור הרבה לירות, כי הלירות אוכלות את הדולארים, ואם אתה יוצר הרבה לירות, הן תאכלנה את הדולארים. אם תהיה התפשטות מוניטארית גדולה או הרחבה גדולה של אדראי, יביא הדבר להקטנת הייצוא והרחבת הייבוא, ובשנה אחת יכול אתה לאכול רזרבה זו. ואם נשמור שהלירות לא יאכלו את הדולארים, הרי מאה מיליון הדולאר יישארו בידינו.

זה ההפסד הממשי, אולם לעתיד היותר רחוק האימפליקציה היא שלילית. הייצוא שלנו לשוק הצרפתי ולכל גוש הפראנק מוכרח להיפגע. נכון, שהייצור שלנו לשוק הצרפתי תופס לעת עתה 3% בלבד, אולם בשווקים האחרים עלול הנזק להיות גדול. ברור, כי לכל ארץ וארץ תגיע הסחורה הזולה ביותר, ואז יהיה מצבנו קשה. כל מה שייצרנו על יסוד הסכמים עלול להיפגע. נכון, לא מיד, לא במסדים עצומים, אך עובדה היא, כי שני שלישי מהייצוא שלנו הולך לאירופה. עד כה לא היו להולנד ולאנגליה דולארים לקנות מיצים במקום אחר, בפלורידה למשל, אך ברגע שיהיו בידיהן דולארים, הרי יוכלו לקנות את המיצים במחיר זול יותר.

נכון, שיש לנו עוד כמה שנים. המרת המטבע עדיין אינה מלאה. כל העניין נמצא בשלב ראשון. יש לנו פנאי להסתגל. זה חופף בדיוק את תקופת השילומים. באותה תקופה נהיה עדים להחמרה בכושר ההתחרות שלנו ולהפסקה בעזרה מבחוץ.

שני אספקטים לדבר: האחד - יצירת יכולת פיזית. השניה - יצירת כושר התחרות. לעת עתה אנו שמים את הדגש על יצירת יכולת פיזית, ואפילו בעינים עצומות. התזונה צריכה להיות בכיוון של כושר התחרות. כי כל פיתוח על חשבון אינפלציה הוא אסון, פירושו הרחבת הגרעון.

הבעיה היא בעיית חזוזה בכיוון של כושר התחרות. עלינו לרכוש לעצמנו כושר התחרות. אין לומר יותר: יצירת יכולת מיזית אפילו על חשבון אינפלציה, ובייחוד כאשר השוק הפנימי הגיע בענפים רבים לנקודת רוויה

גורם חיובי הוא: העמקת תהליכי הייצור. כלומר, תהליכי ייצור הכוללים שלבים רבים. נבייה שלפני שלושים שנה רק תפרנו בנדים. לפני 25 שנה - הכנסנו את זרלי האריגה. אחר-כך יצרנו את המטוויה הראשונה והיום אנו מייצרים בעצמנו את הרוחנה. יוצא איפוא, שאנו יכולים לעשות בארץ את כל העבודה, כך שהערך המוסף הוא גדול במשקלו ואז עניין כושר התחרות ושכר העבודה תופסים את המקום המרכזי. כושר התחרות נובע אז מגורמים פנימיים ולא עוד מגורמים חיצוניים.

הגורמים הם שלושה:

- (1) נקודת הרוויה שהגענו אליה בחלק מן הענפים.
 - (2) בתהליכי הייצור אנו מעמיקים וכוללים מספר יותר גדול של שלבים.
 - (3) הגענו לנקודת רוויה בענפים הקיימים, בהם אפשר לייצר יותר בקלות ועלינו ללכת עתה לענפים היוצר קשים. זה המצב בחלקאות והוא הדין בתעשייה. והרי בענפים הקשים יותר כל פרוטה חשובה מאד בתחשיב.
- לאור הליברליזציה, לאור הסחר הרב-צדדי והמטבע הניתן להמרה, עוד יותר חשובה הרפורמה במשק הישראלי לקראת כושר התחרות. בכל מחיר יש לשמור מפני התפשטות מוניטארית פנימית, מפני כל סימון גרעוני של הממשלה ומפני כל הרחבה באשראי, כי לשניהם אוחז מסקל בהתפשטות המוניטארית.

(המשך רשמה רב)

נגיד הבנק ד. הורוביץ:

אני אינני אומר שהאשראי עצמו איננו אינפלציוני, אני מסכים להחליף אותו, אבל כל זמן שהכסף בא מחוספת הכנסה על ידי חסכונות או אמיסיות או תוציבי פחות או כל מקור אחר אשר קיים. ופה קיימים שני דברים: האחד - אנחנו נגשים עכשיו לעצמי ייצור יותר קשים, ודבר שני - שהשוק הפנימי הגיע לנאוזת רוייה.

הדרך היחידה היא מניעת אינפלציה בכל מחיר, אחרת לאור ההתפתחות הכללית פרושו של דבר הוא שהעולם הולך בכוון אחד, ואנחנו הולכים בכוון הפוך. ודבר כזה מדינה קטנה כמונו איננה יכולה להרשות לעצמה מבלי להכשל. כל הפוליטיקה כיום בעולם היא דיס-אינפלציונית. במשך שני הימים מאז התחילו ברפורמה החדשה, קבלנו טלגרמות ואשונות מכל קצוי העולם. המסקנות הן כי השטרלינג עלה, המונח המעורב-גרמני עלה, חלש יותר הדולאר והפרנק השוויצרי. על הפרנק הצרפתי יש לנו ידיעות שהוא עלה קצת, אבל אין ידיעות מדויקות על מצבו.

ישנה עוד אימפליקציה אחת בכל הדבר. ראשית כל אמרנו שאנחנו נצטרך להתחרות, וזה יקרה באותו זמן שהעזרה מבחוץ הצטמצמה. זאת אומרת שיש להשתמש ב"זמן החסד" שיש לנו להפסקת נשימה זו כדי להסתגל ולהגביר את כשר ההתחרות, ולא, אם זה יקרה בבת אחת לא נעמוד בזה.

עוד דבר והוא - אם אנחנו נלך בדרך נכונה, ונשתלב במערכת הכללית, ופה אני רוצה להדגיש כי אין השאלה הזו קשורה בהשקפות עולם באותן מדינות המשתתפות בזה, - יהיה זה צעד נכון מצדנו. הנה מדינות אשר בראשן עומדות ממשלות סוציאליסטיות כמו הארצות הסקנדינביות, או הולנד למשל, גם הן משתתפות. דברתי עם שר האוצר ההולנדי, והוא היה נלהב לכל הוועיון הזה. גם ממשלה קונסרבטיבית כמו אנגליה, אני משוכנע שלו גייטסקל היה בשלטון היה עושה אותו דבר. היום הוא באופוזיציה והוא מוכרח לדבר נגד זה. כמו ד"ר באדר אשר מוכרח לדבר נגד זה כי זה תפקידו כאופוזיציונר.

נגיד הבנק ד. הורוביץ: באדר: תפגע קשה בתעסוקה.

לא ברור. הנה בממשלת דה-גול אשר הקואליציה שלה מורכבת מסוציאליסטים ולא-סוציאליסטים מבצעים זאת. לו גי-מולה היה רואה את הדברים כמותך ודאי היה יושב על סף התנגדות. לא היה מקבל דעתה בשטח זה. כל הממשלות הסקנדינביות וההולנדיות היו נלהבים ביותר לרעיון הזה. על כל פנים זוהי התפתחות עולמית.

פה ישנה עוד אימפליקציה שאני רוצה לדבר עליה. כאשר היינו בניו-דלהי, נתנו לנו להבין באפן שאיננו משתמש לשתי פנים כי המגמה החדשה בעולם היא - לעזור למי שעוזר לעצמו. אם אנחנו ננהל פוליטיקה נכונה, פוליטיקה דיס-אינפלציונית ולא נפעיל כל יום שני וחמישי את מכבש הדפוס, אלא נראה הישגים במאזן המסחרי, יהיו מוכנים לעזור לנו ביד רחבה. אחרת לא, כי העולם איננו חבוה בערבוך בלתי מוגבל והוא איננו מתכוון לשלם לכל אחד אשר יחטא על חשבון אחר. לא יהיה פרס בעד קלות דעת. אם אנחנו רוצים בעזרה, - ואנחנו נזדקק לה מאד כאשר ייגמרו השילומים - עלינו לבחור בקו המדיניות הכלכלית של השתלבות בשוק העולמי, של כשר התחרות, של משק מאוזן ושל מטבע יציב.

הכרחי המלאה היא שהדברים האלה לא רק שאינם פוגעים בעליה ובבטחון, אלא זוהי הדרך האמיתית להגביר את העליה והבטחון עד למקסימום. בדרך זו נגיע לעליה ולתנאי בטחון מוגברים יותר מאשר אם נלך בדרך שאנחנו לעתים קרובות נוטים ללכת בה.

מאוחר וזה ענין חשוב, אני מניח שנוצה להמשיך לשוחח עם נגיד הבנק. על כל פנים אנחנו מוגבלים בזמן עד כניסתו של שר האוצר.

י. כהן:

האם נגיד הבנק רואה, שתתכן איזו שהיא השפעה, אם לא השנה אזי בחקופה הקרובה, לגבי ייבוא אספקת סחורות השילומים מגרמניה המערבית אלינו?

ב - לגבי הצורך לנצל את "זמן החסד" להפסקת הנשימה, האם נגיד הבנק רואה לאפשר ייצוא איזו שהיא חליפיות מודרנת של מטבע. היינו, שנתחיל בה השנה. ואם זו דעתו, באיזה צורות ובאיזה שלבים ודרכים נתקדם בחליפיות המטבע?

ג - כדי להחזיק מעמד בייצוא של השנה בסכום של 140-150 מיליון ל"י, האם יש לכם הערכה מה יהיה עם הסובסידיות לייצוא אצלנו, או אם נגיד הבנק רואה דרך אחרת בלי סובסידיות מרובות נוספות?

ד - אם המצב הזה מחייב גם הפחתת הייבוא, איזו דרך נגיד הבנק מחייב יותר, קיצוב פיסי של הייבוא, או עליית ההיטלים על מנת להגיע לידי הפחתת הייבוא בעזרת הפחתת כשר הגישה של הייבוא?

נגיד הבנק ד. הורוביץ:

אשר לשילומים - אין כל השפעה. במידה שתהיה איזו שהיא תנודה במחירים, זה יהיה יותר למטה מאשר למעלה, ויהיה יותר חיובי.

בנוגע להמרה - אני מעדיף את המילה המרה על חלופיות - אזי המרה כללית במצב זה היא מחוץ לכל שאלה. אם ישנה ארץ אשר לגבי המרה צריכה להיות איטית והדרגתית, זוהי ארצנו, ומשתי סיבות. א) בגלל עוונותינו הרבים בעקבות הגענו להחפשות מוניטרית הולכת וגדלה. השנה עלו אמצעי החלום ב-90 מיליון ל"י. וב- בגלל מצבנו הבטחוני אשר יכול לתח זעזוע פסיכולוגי. אם קורה ויורים בחולתא או נופל מיג בעזה, נוהרים המוני אנשים לבנקים לקנות דולרים. אצלנו, עד כמה שאפשר, המרה בצעדים איטיים, מחושבים דזהירים מאד, כמו ענין ה-100 דולאר. אמנם רצוי מאד בשיטה זו או אחרת להוציא כמה סעיפים מההכנסה, ומההוצאה, ולמסור אותם לשוק החופשי, אבל באפן הדרגתי ואיטי מאד, ובזהירות רבה ביותר. בכספים אינני אוהב רבולוציות.

אשר לשאלת הסובסידיות לייצוא,

אינני יכול לענות.

בנוגע לייבוא אענה תשובה ברורה וקצרה. אני נגד כל קיצוב וכל פיקוח פיסי. אני בעד היטלים. כי אני חושב שישנן הרבה סחורות בארץ אשר הן זולות מדי במובן הבינלאומי, ומישהו מרויח את ההפוש, או שהצורך מקבל את הסחורה במחיר זול מדי, ויאבאפן כזה קל לו להגדיל את התצרוכת, או על-פי-רוב היבואן מרויח את ההפוש. הוא מקבל את הדולאר ב-1.80 ל"י, ומוכר את הסחורה המגיעה לערך של 3-4 ל"י לדולאר.

לדעתי כל הויכוח על מיסי עקיפין מושחת על אי-הבנות. במאה ה-19, לפי מה שלטל כותב על מיסים, לא היו אינפלציות. אנחנו חיים על פי תורת לסל, אבל היום ישנן אינפלציות, ואם ישנן אינפלציות, ואחה מוכר את המטבע במחיר רשמי, ורמת המחירים הפנימית בכללה היא הרבה יותר גבוהה, השער הוא גבוה, זאת אומרת שאתה נותן את הרוח הדפרנציאלי או ליבואן או לבעל בית-החרושת אשר עיקר הרווח שלו בא מזה שקבל את החמר הגלמי לפי שער של 80. 1 ל"י הדולאר. במקרה זה מס עקיפין הוא מס על רווחים הנובעים מהפוש המטבע, דבר שאותו יש למנוע. חלק ממיסי העקיפין עד היום הופוש להיטלים כדי למנוע התעשרות בלתי צודקת. אינני נגד התעשרות, אבל מייצור ולא מהפוש מטבע. כל כסף הבא מהפוש מטבע מגיע לממשלה כדי שלא חדפיס כסף נוסף. כל חסוגיא הזו של היטלים ומיסי עקיפין היא הדבר הפרוגרסיבי והסוציאלי ביותר, וכל התנגדות לה היא ריאקציונית, והיא זריקת כסף של המדינה למספר קטן של יצרנים ובעלי מעשיה אשר יש להם ערך מוסף קטן ורוח גדול.

לחקלאות מותר?

ד"ר באדר:

נגיד הבנק ד. הורוביץ:

גם לחקלאות אסור כמו שאסור לתעשייה. אלא שבחקלאות הדבר הוא בעל משקל יחסי יותר, כי הערך המוסף שם יתור גדול והערך המוחלף יותר קטן. ישנה פה עדיף היודעים שלחמתי בעד היטל על זבלים ועל מספוא, והצלחתי כזה, ואינני מתבייש, לו גם בנוכחות כל החקלאים, לומר כי הפורשי מטבע צריכה להרויח המדינה ולא כל גורם אחר במדינה.

ז. סוזילב:

קואתי במקום מסויים שאם יבצעו את מה שתכננו ב"קומון מרקט", בקשר לייבוא תוצרת חקלאית, ישנו את תעריפי המכס. צרפת למשל, מייבאת תוצרת חקלאית מהטריטוריות שלה בתעריפי מכס נמוכים, ושאר המדינות המשחתפות ב"קומון מרקט" תצטרכנה להתאים את התעריפים אצלן, ואז לא רק צרפת תקבל את הסחורה בתעריפי מכס נמוכים אלא גם שאר המדינות. פרוש הדבר שהכבדה לגבי הייצוא שלנו לא תהיה אך ורק מצרפת, אלא גם מארצות אחרות.

נגיד הבנק ד. הורוביץ:

מבחינת המכס כן. זה כולל ארצות גרמניה המערבית, איטליה, צרפת, ארצות בנלוקס. הדבר הזה יחבצע 12 שנה עד שזה יגיע לסידור.

א. בהיר:

ישנה היום ידיעה על עליית המחיר לדולאר בבורסה השחורה. מה אמת בה?

נגיד הבנק ד. הורוביץ:

שרר פחד מה בציבור ובעקבותיו עלה הדולאר. המחיר יירד בעוד כמה ימים. יכול אף להיות שמישהו עשה איזו ספקולציה, אבל זה איננו מבוסס.

א. בהיר:

תכו מכה נגדית.

נגיד הבנק ד. הורוביץ:

אנחנו בפנינציפ איננו עושים שום אינטרבנציות בשוק השחור, לא בארץ ולא בחו"ל.

היו"ר י. גורי:

מאחר ורשומים עוד חברים לשאלות, נקיים עוד שיחה אחת.

ועתה, לפני ששר האוצר עומד להכנס, ברצוני להביא בפניכם מכתב תשובה שקבלתי מאת העתונאים העונה על הזמנתנו שיצמדו לסיור שעמדנו לערוך ובינתיים נדחה. הם דחו את הזמנתנו בנימוק - כל עוד לא הוסרו ההגבלות הפרלמנטריות לא ישתתפו. חשבתי להשיב על המכתב, ואני שואל דעתכם.

ש. דיין:

לדעתי מאחר ולא מתקיים סיור אין להשיב על המכתב.

א. הרצפלד:

לדעתי יש להשיב על המכתב.

לאחר הצבעה שחוצאותיה היו 5 בעד כתיבה ו-4 נגד כתיבה, נמסר הדבר לשקול דעתו של היו"ר גורי אשר ימצא נוסחה מתאימה וישיב.

תקנות מס הכנסה (פטור והנחות ביטובים מסויימים ובהיאחזויות נח"ל) (תיקון) תשי"ט-1958.

תקנות מס הכנסה (פטור והנחות מס על הכנסה נשטחי התישבות חדשה ובשטחי פתוח) (תיקון) תשי"ט-1958.

העלות של הוצאות:-

אנחנו עוברים לשאלות, ושר האוצר יענה.

היו"ר י. גורי:

י. צור: מה נעשה בזמן האחרון בענין שקום המקומות הנפגעים בצפון החולה. הייתי רוצה לדעת מה סוכם בענין הפיצויים, שקום הבתיים, ומקלטים?

א. הרצפלד: אני רוצה להעלות על הפרק את בעיית עדוד אנשים הרוצים לשלם את המשכנתא שניתנה להם, במלוואה ובבת אחת תמורת הנחה באחוז מסויים. נתקלתי בעובדות וראיתי כיצה משפחות דלות אמצעים עושות מאמצים רבים כדי לשלם מוקדם יותר את המשכנתא כדי לזכות בהנחה. לדעתי דבר זה חשוב אף מבחינת ספיגת הכספים מצריכה. כיום שמעתי, כאילו זה הופסק, אך ישנה מחשבה לחדש שנית. רצייתי לשאול מדוע הופסק, ומתי חושבים לחדש דבר זה שהוא הן לטובתו של האדם והן לטובת המדינה.

י. קרגמן: האם עומדים לבצע, על סמך הידיעות אשר הובאו בעתונות, את הוזלת מחירי החשמל לצריכה הביתית?

ש. דיין: לרגל המצב בעדר הפרות, לאור מה שנאמר בקשר עם הפסקת ייבוא בשר החלוקה מארגנטינה ומקומות אחרים, שמא בא בחשבון לקנות את הפרות הבלתי וצויות מהעדר שלנו בשביל חלוקת המנות? על ידי כך תתאפשר הוצאת מספר גדול של פרות בחדשים הקרובים ביותר.

א. בהיר: כמה פרדסים יינטעו, לפי הערכת שר האוצר, באביב ובסתיו 1959,

האם ייזוים פסגות?

י. אפרתי: מה גורל הועדה שצריכה לקבוע את המחיר הסופי לכוחנה, לאור היבולים של השנה?

שר האוצר ל. אשכול: לא ידוע לי מה גורל הועדה.

אשר לשקום משקי הצפון אין זו חשובה לשאלה, אלא נאום. קבלתי את הדו"ח ומימתי ישיבה עם האנשים שצריכים היו לבצע את הפעולות, ולפי שעה בקשתי לבצע את הסעיף כולו.

אני מדבר על נזיקין עקיפים וישירים המגיעים ל-845 אלף ו-781 ל"י. ידוע כבר על סכום של 250 אלף ל"י אשר ניתן כמפורעו במשך השבועיים שעברו.

(ב) ישנו סעיף של מבני בניה קשוחה במקום הצריפים שנהרסו, זה מצטרף ל-329 אלף ל"י ועוד 800 ל"י. סעיף זה מורכב, מאחר ובעד הצריפים שנהרסו צריכה הארנונה לכסות ב-100 אלף ל"י. זאת אומרת שמ"ר צריף יעלה כ-90 עד 100 ל"י.

שר האוצר ל. אשכול: מאחר ולא כל הצריפים נהרסו, אבל אם בדעתנו בכל אפן להחליפם כעת במבנים, עלינו להוסיף קרוב ל-330 אלף ל"י. לכאן נסנס עוד מופנט אחד, במצב הבניה הכללי כעת יושלמו גם בנינים אשר עמדו בבנייה. ואין זה קשור עם מה שקרה שם. הסעיף הזה, יסתכם, אילו, ב-330 אלף ל"י מינוס 100 אלף ל"י שצריך לקבל מארנונית. את היתר אקח מכספי תקציבים אחרים.

י. צור: האם הבצוע נמסר כבר למשרד העבודה?

שר האוצר ל. אשכול: כן.

אני בא לסעיף השלישי - מקלטים. ישנן שתי גרסאות, אחת של אנשי המקום והועדה הציבילית ושניה של הצבא. לפי שעה אני מקבל את גרסת הצבא, לפיה ההוצאה תהיה קטנה יותר. לפי גרסת הצבא יש לקחת בחשבון סכום של 1 מיליון 564 אלף ו-750 ל"י. כולל כל הישובים בגוש תל-חי. אני מדבר עכשו על גוש תל-חי בלבד, כי הועדה הרחיבה את סמכותה והכניסה לתחומה גם את גוש כנרת אשר זה בלבד יעלה קרוב ל-1 מיליון ל"י.

החלוקה היא - למקלטים ומחסים בתעלות מדופנות - קרוב ל-400 אלף ל"י; מחסני מזון וציוד כבאי אש - 149 אלף ל"י; כבלים וכו' - 120 אלף ל"י. אמנם יש להביא בחשבון שכאשר יוציאו זאת לפועל זה ודאי יעבור את הסכום שהוקצב. שמעתי טענות כי הצבא תכנן את המקלטים למספר מסויים של ילדים, הועדה והמתישבים טוענים שיש להביא בחשבון גם את המבוגרים אשר ילכו את הילדים, זו תוספת של 10-15%, כ-80-90 אלף ל"י.

אח המקלטים לקח על עצמו הצבא לבצע. יש לנו בתקציבו 1 מיליון ל"י, ואת היתר נצטרך להוסיף.

דבר נוסף והוא - החלפת בניני עראי מעץ העומדים כמה שנים והיה רצוי להחליפם לבניני קבע. על פי הצעת הועדה זה צריך לעלות כ-1 מיליון 600 אלף ל"י. בדרך כלל לו רצינו לבצע את כל מה שמציעה הועדה היה זה מסתכם בהוצאה של קרוב ל-10 מיליון ל"י. על מה שאני הצבעתי לעשות זה מה שקשור עם הנזקים הישירים והעקיפים. אשר להחלפת צריפים במבנים, לכן יש להשתמש בכסף של הארנונה נוסף לתקציבים אחרים, על מנת להקים דבר יסודי. יש עוד אפשרות, שליש או אולי קרוב לחצי לבנות מהסכום של 1 מיליון 600 אלף ל"י. זה תלוי במו"ם עם המרכז החקלאי וחנועות ההתישבות ובתכנית השכון שלנו. אם נחליט לבצע צריך יהיה להוציא 120 מיליון ל"י. יש לבדוק ולדעת באיזו מידה אינם שם נקודות אשר נכללות במפעל השכון של החסכון וכו'. ברגע זה אינני יכול להגיד דבר בווד על השאלה כולה אלא על הקטגוריה הראשונה והיא - חשלום עבור נזקים ישירים ועקיפים, הקמת בנינים במקום אלה אשר נהרסו ובאותה הזדמנות לתקן ולבצע כמה שפורים. בנין מקלטים בכל גוש תל-חי, והחלפת צריפי עץ בבנינים קשיחים.

י. צור: ברצוני לשאול שאלה נוספת. איך מתיחס שר האוצר להצעה, חוץ הפסגרת של 1 מיליון 600 אלף ל"י הכוללת את כל הגוש, לגשת לבצוע מידי במשקים אשר הופגזו וסבלו?

שר האוצר ל. אשכול: אני בודאי בעד זה, אבל צריך למצא את המקור לכסף. יכול להיות שלו לא היתה תכנית כללית לא היינו עושים זאת, מאחר וישנה תכנית כללית נעשה אולי איזה מאמץ לבצועה.

היו"ר י. גורי: על יתר השאלות יענה שר האוצר בישיבה אחרת, כי עלינו לברר כמה דברים.

עומדים בפני שני דברים שהם בבחינת לקט לאחר שקיימנו ברור בענין מכירת מפעלים ממשלתיים.

היו"ר י. גורי:

אבקש, עם פתיחת הישיבה, קרא חגור
ח"כ רובין מדוע איננו מסיימים את

הברור.

אמרת - מדוע איננו ממשיכים בברור.

ח. רובין:

היו"ר י. גורי:

עניתי כי את רצונו לקיים את הברור
לא הייתה כל אפשרות. בינתיים הזכירו
לי כי בישיבה המוקדמת, בהשתתפות שר האוצר אמר ח"כ רוזנברג - "האם ברור,
שער סיום הברור כאן, לא נועמד בפני עובדות מוגברות?" על זה השיב
שר האוצר - "הכל על פי הדין ועל פי ההלכה. נבדוק את ההלכה. אם זו
הלכה ומורים כן - ננהג כך; אם זו הלכה ואין מורים כן - לא ננהג על פי
ההלכה".

ח. רובין:

האם גם דברי צוטטו מהפרוטוקול?

אני באותה ישיבה בהמשך גם כן דברתי
על אי-יציאת עובדות. אבקש לקרא את דברי.

היו"ר י. גורי:

אתה אמרת - "להפסיק עכשו את הדיון;
להבטיח קבלת העתקי המסמכים באותם

חנאים שייראו לשר האוצר".

שר האוצר השיב - "בחנאים שהציע מר

בדר.

ח"כ רובין המשיך ואמר - "עד סיום הדיון,
לא תיעשנה שום פעולות שיש בהן קביעת עמדה".

ח. רובין:

הפרוטוקול איננו מלא.

היו"ר י. גורי:

זה מה שנכתב, ואחר כך עמדה שאלת
החמר. לפני כמה ימים נתפרסם ברוב
העיתונים, בכותרת של אותיות קידוש לבנה - שר האוצר סרב להמציא לוועדת
הכספים את המסמכים הדרושים.

היה בדעתי להשיב מיד - להד"ם. אבל
נקטתי בזהירות ובאתי לפני כן בדברים עם ח"כ רובין, שהוא ה"מחותן העיקרי"
בדבר. נאמר לי, מפי המזכיר - אם תפרסם הודעה כזו, אני אפרסם הכחשה.

אסביר על יסוד מה רציתי לפרסם את ההודעה
להד"ם. הסכימו ששר האוצר ימציא את המסמכים באותם חנאים שממציאים לנו
מסמכים לגבי תקציב הבטחון. עמדתי בקשר עם שר האוצר והוא המציא את
המסמך ועייננו בו. לאחר מכן הייתה ישיבה בהשתתפותו של שר האוצר, ופה
מתחיל פרק נוסף.

ח"כ רובין בהמשך דבריו אמר - "מדוע לא הוצגו
לנו מסמכים אלה". עניתי את אשר עניתי, המשיך ח"כ רובין ואמר - "אני
חושב שמדברי השתמע באפן ברור שאנו רוצים לראות העתק החוזה שנעשה או
שומד להעשות, ולא תמצית דברי שר האוצר. במצב זה אינני יכול לקבל
רושם אחר, אלא שאין רוצים לתת את המסמכים לחברי הועדה".

המסמך אשר נמסר לוועדה היה העתק מדויק
של המסמך, ולא תמצית המסמך.

ח. רובין:

העתק מדויק של מה?

היו"ר י. גורי:

בישיבה הראשונה שר האוצר הקריא סעיפים
מתוך המסמך בקריאה חופשית, לא סעיף קעיף.
אמרת כי אתה רוצה את המסמך עצמו מתוכו הוא קרא את אשר קרא.

ח. רובין:

לא אמרנו, לא נכון.

א. בדר:

גם אני אומר שאין זה נכון שאמרנו.

היו"ר י. גורי:

אני מבדיל בין הישיבה אשר בה שר האוצר
קרא מתוך מסמך וצטט, אינני יודע אם
קרא הכל, אחר כך קבלנו בכתב את אותו המסמך מתוכו קרא את אשר קרא.
דבר זה אני אומר על אחריותי, ואני מוכן לעמוד לדין. המסמך הזה הועמד
לעיונם של חברי ועדת הכספים.

ח. רובין:

איך נקרא המסמך?

היו"ר י. גורי:

אינני זוכר מה היתה הכותרת, אבל היה זה אותו מסמך אשר הועמד לעיונם של חברי ועדת הכספים, ואשר עליו ענה שר האוצר לדברי ח. רובין, מהם השתמע כאילו הוא סרב להמציא את המסמך - "אל יחשבו חברי הועדה שעל ידי סחבת אפשר יהיה לשנות מצב הדברים. בענין זה אין מסמכים. החמר שהמצאתי הוא החמר המצוי בענין זה. פעם יהיה חוזה. כיום אין חוזה. יש נקודות לחוזה. יש הבטחה על פתן אופציה. הדברים המוסכמים על שני הצדדים נתנו במסמך שהבאתי לפניכם."

על זה ענה ח"כ רובין - "האם אפשר לראות את חליפת המכתבים בענין זה?"

שר האוצר ענה - "לא".

האם לזה קוראים סרוב? שר האוצר אמר בפרוש - אינני רוצה ואינני חייב להביא חליפת מכתבים. זה לא שייך לענין, אלא לענין שייך רק המסמך הזה. לזה קוראים שהוא סרוב?

אני מודיע כיו"ר ועדת הכספים, כי אני רואה חובה לעצמי לומר שהכותרות בעתונות והתכן שמתחת לכותרות האומר כי היו חילופי דברים חריפים בין ח"כ בדר, רובין ושר האוצר, אין בהן אמת, ולא נכון ששר האוצר סרב להמציא לחברי ועדת הכספים את אשר נדרש ממנו.

שר האוצר ל. אשכול:

מי דרש להמציא, יו"ר ועדת הכספים? ועדת הכספים? לא. ח"כ רובין דרש. האם ח"כ רובין הוא ועדת הכספים כולה? גם אני חשבתי לעצמי בקראי את העתון כי זוהי דיבה ללא הגינות.

י. בדר:

ראשית אני חושב שאין מקום לרוגז. אני מודה בזה שהצעתי בישיבה מסויימת לשר האוצר שימציא לנו את החמר הנוגע לענין הזה. אני מסכים לכך שלא פרטתי כי אני דורש מסמכים אלה ואלה, לא יכלתי אף לפרט כי לא ידעתי מה הם מכילים. אני הצעתי שהחמר הזה יינתן לנו בתנאים המקובלים לגבי תקציב הבטחון. השר הסכים לזה. קבלנו מסמך, אשר לפי עניות דעתי, ונסיוני, הוא על כך שבענין הזה קיימים עוד מסמכים. מסמך זה היה תמצית בלבד, או זכרון דברים, וברור היה מקריאת משפט ראשון באותו מסמך כי קיימים עוד מסמכים. שר האוצר הבטיח שימציא את כל המסמכים. אני מסכים ששר האוצר לא אמר בפרוש שיתן את כל המסמכים, אבל מכל מקום אין זה החמר המשפטי הפורמלי השייך לענין הזה.

היו"ר י. גורי:

האם אתה זוכר שאמרת - "אני מציע שנקבל את זכרון הדברים באותה פרוצדורה ובאותן הגבלות, בהם אנו מקבלים את תקציב הבטחון. וכו'". יתור מזה לא דרשת.

שר האוצר ל. אשכול:

אין לי דוקומנט אחר אלא זכרון דברים.

ד"ר בדר:

לא ידעתי, ואינני יודע גם היום מהו החמר המשפטי בענין הזה. יכול להיות שהיה מכתב משר האוצר בו הוא הבטיח להם אופציה בהתאם לזכרון הדברים המצורף. אם זה כך אזי אין זה חשוב כל כך, אבל יכול להיות שישנה איזו אופציה פורמלית אשר היא הרבה יותר מפורטת מאשר זכרון הדברים שקבלנו, ואני חושב שהועדה היתה חשאית לראות זאת. אינני יודע מה הם המסמכים, מכל מקום עובדה היא שהועדה לא קבלה את המסמכים השפיעים לענין הזה עד כמה שהם קיימים.

אמנם לבקשתו של ח"כ רובין לקבל את חליפת המכתבים בנדון, ענה שר האוצר - "לא". אינני יודע מדוע הוא ענה בצורה כזו, אולי משום ידיעתו כי במכתבים אלה לא היה שום דבר, ואולי משום שיש שם פרטים אשר אינם בזכרון הדברים. אם לפי החלק הראשון של המשפט אזי זה לא חשוב, אבל אם לפי חלק שני של המשפט, אני מצטער על כך שלא יכול היה להביא לידיעתנו חמר זה.

על כל פנים לאור זה אי אפשר להגיד

שהועדה לא קבלה את החמר.

ח. רובין:

החקיימו שתי ישיבות. בישיבה הראשונה בקשנו את המסמכים, אני הייתי אחד המבקשים. פרוש הדבר בקשנו את המסמכים היוגעים לעסקא הזו. כחשובה מבלנו "נייר" שהיו"ר הגדיר כהעסק המסמך. לא ברור מהו המסמך אשר את העתקו ראינו. זה לא היה זכרון דברים ולא מכתב, אלא תאור של תכנ משהטי של עסקא. המסמך הזה, נקרא לזה מסמך אם כי זה לא מסמך - פתח במילים אלה - "בנובמבר ניתנה אופציה". פרוש הדבר, ישנו דוקומנט אחר או שני דוקומנטים אשר בהם פרוט האופציה ותכנה.

כאשר התקיימו חילופי דברים בישיבה השניה, אמר שר האוצר שאין לו יותר מסמכים אלא זה. הדבר הפתיע אותי ביותר, כי ידוע לנו יפה שאפילו כאשר אדם עושה חוזה עם אדם שני על סכום קטן ביותר, קיימים מסמכים. אני מוסיף ואומר הדבר לא נתקבל על דעתי אז, כשם שאיננו מתקבל על דעתי היום.

שר האוצר הודיע לנו שקיימת חליפת מכתבים. יתכן שההתקשרות נעשתה בדרך כזו, לכן שאלתי את שר האוצר אם הוא מוכן להראות את אותה חליפת המכתבים, ועל זה ענה השר - "לא". יתכן שהרוגז הניעו באותו רגע לענות כך. קשה לנו להניח שעסקא על 20 מיליון ל"י נעשית ללא מסמכים מקובלים אלא על סמך חילופי מכתבים, אשר גם אותם שר האוצר לא הראה ואמר כי איננו מוכן להראות. לכלתי למחות על זה. ואגב, הפרסומים שהופיעו עד עכשו בעתונים לא היו באמצעות ישירה ביני לביניהם.

היו"ר י. גורי:

אני מבין שהכותרות שהופיעו אינם פרסום מקרי. ואם עד הנה לא ידעתי זאת עכשו זה ברור לי ביותר.

י. ספיר:

האם בכל חליפת המכתבים יש, או עשוי ביום בהיר אחד להתגלות, נקודה לתנאי פריבילגיה, א"הסכם אופציה נוספת אשר איננה בנייר אשר קבלנו?

שר האוצר ל. אשכול:

בעתון הופיעה פעם ידיעה שועדת הכספים חייבה את שר האוצר להראות מסמכים. אני בליבי התועמתי על הנוסח הזה, כי הועדה למעשה בקשה ולא חייבה, וחשבתי כי על יו"ר הועדת הכספים להגיב. בענין זה אני מציע גם ליו"ר ועדת הכספים להיות רגיש.

ואשר למעשה, כך היה. נניח אפילו שח"כ רובין רוצה לראות מסמכים נוספים, האם משום כך מפרסמים בעתון כאילו אני סרבתי להמציא חומר? דבר כזה יכול להודיע יו"ר הועדה ולא כל חבר. אני מודיע כי ממני לא דרשו יותר, אלא דרשו את אשר דרשו, והבאתי את אשר הבאתי, ובסוף הישיבה יו"ר הועדה לא הודיע כאילו דורשים ממני חומר נוסף. בשבילי ח"כ רובין, עם כל הכבוד, איננו ועדת הכספים כולה, אותי מעניין מה שנאמר על ידי ועדת הכספים והיו"ר שלה. ויכול היו"ר, על דעת כלם להגיד, כי לא דרשו ממני חומר נוסף. גם ח"כ בדר יודה בזה שיו"ר הועדת הכספים לא דרש ממני חומר נוסף.

י.ר. בדר:

נכון. אני יודע זאת.

ח. רובין:

אני אינני יודע אם דרשו ממך חומר נוסף או לא.

שר האוצר ל. אשכול:

ח"כ רובין, בכדי שתוכל להגיד ששר האוצר סרב למסור חומר, עליך לשאול תחילה את יו"ר הועדה אם הוא דרש ממני חומר נוסף. אני מודיע שלא בקשו ממני חומר חוץ מזה עליו דברתי כאן. דומני שכבודכם חובע שתגיבו על מה שנאמר בעתון כאילו סרבתי למסור חומר לחברי הועדה.

לעצם הענין אמרתי כי אין לי חומר, ובזה אני פונה לח"כ ספיר ואומר - אין לי שום חומר אחר ושום תכן אחר ממה שמנוסח במסמך אשר הבאתי לפניכם. כל הדבר הזה הוא ענין שנמשך שנים, והיו דיבורים באסיפות פה ושם. עם התחלת העסק התחילו לדבר על זה בניו-יורק עד שזה הגיע לכאן. כרגע אין בידי אפילו מכתב אחרון בנדון.

שר האוצר ל. אשכול: עצם העובדה שאין מסמכים סביב כל העסקא הזו גם כן נובעת מחוק סיבות שונות. מצבה החוקי של א.ס.א.ס.י מחייב שמגיש הבקשה לא יגיש כל תנאים. בינינו לא קיים עוד שום דבר חוץ מהיסודות. כשם שאמרתי בישיבה הקודמת, כל הדבר הזה איננו ברור והוא עלול גם להתפוצץ. כאשר כל העניין יגיע לסוף פסוק, ברור שיהיו דברים נוספים. כרגע אין שום חמר. ספרתי כבר שאני בזמן האחרון לחצתי שיורידו 8% ל- 7% .

לפי מיטב הבנתי, ולפי מיטב האמון שאדם רוכז לעצמו, מה שנחתי לחברי הועדה זוהי התמצית המדוייקת. האם אני חייב להביא הנה מכתבים, בעוד זה נמשך כבר שלש שנים? שנית, אני לא נחבקשתי מיו"ר הועדה לתת חמר אחר מזה שנחתי.

נכון.

היו"ר י. גורי:

ח. רובין: אני מציע - שלא תוצרנה עובדות משפטיות חדשות בעניין דשנים וחמרים חייבים לפני סיכום הדיונים בוועדת הכספים.

אני מציע - אחרי שהוברר מה ששר האוצר לא נתבקש להמציא חמר ולא

א. בהיר:

סרב, - שהועדה תפרסם זאת.

אני אפרסם זאת ללא החלטה, אינני זקוק להחלטה בעניין זה.

היו"ר י. גורי:

הצעת ח"כ רובין נתקבלה.

לא נשנה שום דבר ממה שהיה עד עכשו.

שר האוצר ל. אשכול:

(הישיבה ננעלה)